

1945, 5. duben. Košice. — *Prohlášení Slovenské národní rady o věrnosti slovenského národa jednotné lidově demokratické Československé republice.*

Slovenská národní rada a s ňou celý slovenský národ s uspokojením a s radostí berú na vedomie vyhlásenie prvej Československej vlády na domácej pôde o slovenskej otázke, ako ho tu proklamoval miestopredseda vlády minister Gottwald. V zásadách pre úpravu vzťahov medzi národom slovenským a národom českým, ktoré si prvá vláda Národného frontu Čechov a Slovákov vzala do programu, vidíme jedine bezpečný spôsob odstránenia všetkých príčin a nedorozumení medzi národmi Československej republiky raz pre vždy a jediné východisko pre ich bratské spolunažívanie i družnú spoluprácu v boji proti spoločnému nepriateľovi tak isto, ako v diele znovuvýstavby našej ťažko skúšanej spoločnej domoviny.

Slovenský národ zbraňami svojho povstania proklamoval pred celým svetom svoje rozhodnutie žiť s národom českým v jednotnej a nedeliteľnej Československej republike. Nedal se pomýliť starými škriepkami, ani zdaním falošnej „štátnej samostatnosti“, ani tým, že v časoch pekelného zotročovania, fyzického ničenia a sústavného ožobračovania všetkých slovanských národov takmer jediný — pretože posledný na rade — žil v pomernom pokoji za cenu ohavného zrádzania všetkých jeho ideálov hŕstkou domácich zapredancov. Proklamovaním slovenského rozhodnutia naveky sme rozptýlili nádeje nepriateľov našej spoločnej veci i pochybnosti priateľov o vôli slovenského národa.

Prvá čl. vláda Národného frontu po vstupe na pôdu oslobodzovaného Slovenska proklamovala pred jedinou reprezentantkou politickej vôle slovenského národa — Slovenskou národnou radou — svoje rozhodnutie uznať a rešpektovať slovenskú národnú svojbytnosť — a všetky dôsledky z toho vyplývajúce — tak v prítomnosti ako aj v budúcnosti. Nedala sa pomýliť tým, že hŕstka slovenských zapredancov cez šesť rokov zneužívala meno i vôľu slovenského národa, pomohla nemeckému nacistickému imperializmu rozbiť Československo a potom v mene slovenského národa sa dopúšťala neslýchaných hanebností, najmä odstránenia demokracie z verejného života, zavedenia rasistických zákonov i na Slovensku a konečne vyhlásenia vojny slovanskému Sovietskemu sväzu, Anglicku i Amerike. Nech sú rozhodnutím Československej vlády naveky odstránené všetky spory medzi národmi našej Republiky v minulosti a ich príčiny v budúcnosti, ktoré dávaly nádeje nepriateľom a vyvolávaly pochybnosti priateľov o jej jednotnosti a nedeliteľnosti.

Slovenská národná rada s uspokojením konštatuje tiež, že vláda Národného frontu Čechov a Slovákov plne rešpektuje dnešné postavenie Slovenskej národnej rady ako orgánu moci zákonodarnej, vládnej a výkonnej na Slovensku a že sa zaväzuje pričiniť o to, aby slovenské ustanovizne zákonodarné a vládne boly i v budúcej ústave Československej republiky zabezpečené. To znamená, že slovenský národ bude pánom vo svojej krajine, ako ním bude český národ v českých krajinách, kým o spoločných veciach jednotného štátu Čechov a Slovákov rozhodovať sa bude vždy demokratickou dohodou predstaviteľov oboch národov.

Slovenský národ s vôľou zocelenou v zápase o svoje bytie proti nepriateľom Československej republiky a Slovanstvu s dôverou kráča v ústrety budúcnosti v novom Československu, kde v právach i povinnostiach rovný s bratským národom českým bude si svoje veci demokraticky spravovať sám.

Túto budúcnosť mu garantuje národné vedomie, vypestované najmä v dvadsaťročí spoločného života s českým národom v Československej republike; jeho vedomie slovanskej spolupatričnosti, rozvinuté v krvavom zápole s nacistickými a fašistickými nepriateľmi demokracie a Slovanstva: jeho slovenské a slovanské povedomie, ktoré ho na jeseň 1944 sdužilo pod zástavami protinemeckého povstania, v ktorom slovenský národ dokázal, že za svoje práva sa vie chopiť zbrane a za svoju slobodu priniesť i najťažšie obete.

Veríme, že túto budúcnosť ďalej garantuje demokratické smýšľanie českého národa, ktorý, vážiac si práva vlastné, uzná tieto aj pre svoju najbližší bratský národ slovenský.

Keď v týchto historických dňoch oslobodzovania celého Slovenska hrdinskou Červenou armádou a československými vojskami kladie s prvou čs. vládou na slobodnom Slovensku bezpečné základy bratského spolunažívania českého a slovenského národa, Slovenská národná rada v súhlase so želaním slovenského národa vyslovuje prianie, aby aj český národ bol čo najskôr oslobodený, čo možno najviac ušetrený následkov vojny a tak aby sme mohli my, Slováci, s ním v duchu spoločnej dohody a s vládou Národného frontu Čechov a Slovákov dokončiť boje proti nášmu spoločnému nepriateľovi a začať nový život v novej Československej republike.

LAMS Martin. Sbíрка letáků. Tisk.

[207]

1945, 7. duben. Košice. — Nařízení předsednictva Slovenské národní rady o působnosti místních a okresních národních výborů.¹

Předsednictvo Slovenskej národnej rady podľa § 1 nariadenia č. 1/1944 Sb. n. SNR a § 1 nariadenia č. 40/1944 Sb. n. SNR usnieslo sa na tomto nariadení:

¹ Nařízení předsednictva SNR o národních výborech přišlo v nejvyšší čas a ukončilo s definitivní platností všechny pokusy vedení Demokratické strany o to, aby vedle národních výborů byla právně zakotvena existence politických úřadů (okresních a notářských úřadů). Na rozdíl od situace za Slovenského národního povstání na území osvobozeného východního Slovenska národní výbory byly fakticky jedinými orgány moci a správy v místech a okresech. V žádném z programových dokumentů a svolání SNR v únoru—březnu 1945 nenajdeme ani zmínky o okresních úřadech, okresních náčelnících a notářích. Pracovní konference KSS v Košicích konaná ve dnech 28. 2.—1. 3. 1945 pak jasně prohlásila, že KSS bude důrazně podepírat autoritu národních výborů, na které přechází působnost bývalých okresních zastupitelstev a okresních náčelníků, resp. býv. obecních zastupitelstev a notářů a vyzvala komunisty, aby rázně vystoupili proti jakýmkoliv pokusům okleštit pravomoc okresních a místních národních výborů (viz dokument čís. 171). Okresní a notářské úřady však dosud na mnoha místech (a snad dokonce takřka všude) formálně existovaly, i když byly podřízeny národním výborům a personálně prodělaly velké změny, anebo existovaly v těchto otázkách nejasnosti, protože dosud chyběla právní norma.

To je zřejmé např. ze situační zprávy ze dne 7. 4. 1945, v níž ONV v Spišské Nové Vsi oznamuje Slovenské národní radě změny, ke kterým došlo v okrese v osobách notářů i okresního náčelníka. Zajímavý je pak závěr zprávy, kde se praví: „Pomer medzi ONV a okresným úradom je úprimný a dobrý. Okresný úrad dal sa úplne k dispozícii ONV-u a stal sa jeho výkonným orgánom. Tento stav by sa akiste ešte zlepšil, keby tamojšie Povereníctvo ráčilo jednotne a presne ustáliť pomer medzi ONV-mi, MNV-mi a okresnými úradmi, lebo rôzne názory na okresné úrady (na pr. niektoré NV zastávajú tézu, že okr. úrady ustanovením ONV-ov zanikly, iné sú toho názoru, že síce okr. úrady trvajú i naďalej, ale iba ako výkonné orgány ONV-ov, ďalšie zastávajú mienku, že okr. úrady nemôžu nateraz vykonávať žiadnu činnosť, ich funkcie sa však obnoví po zrušení NV-ov a po konsolidácii pomerov v štáte atď.) zapríčiňujú rôzne technické ťažkosti a kompetenčné nedorozumenia pri vybavení agendy ONV-ov a okresných úradov.“ [ASNR Bratislava, f. Košice 1945, řj. 731/45.]

V těchto otázkách tedy učinilo nařízení SNR jasno. Neobešlo se to však bez střetnutí v předsednictvu SNR, třebaže presidentský dekret z prosince 1944 (dok. čís. 102) a také vládní program, podepsaný koncem března v Moskvě, hovořil jednoznačně. Představu o diskusích, které se odehrály koncem března a na začátku dubna 1945, můžeme si učinit pouze na základě velmi stručných, místy přímo heslovitých zápisů. V zápise ze zasedání předsednictva SNR ze dne 28. 3. 1945 čteme: „7. Pán Dr. Púll začína debatu o návrhu osnovy nariadenia o organizácii Národných výborov a vytýka osnove dvojkoľajnosť, totiž, že osnova ponecháva popri NV aj okresné úrady.

P. Dr. Pietor (DS — pozn. editorů) prehlasuje, že je potrebné, aby v okresoch boli aj odborníci (to byla pravda, šlo však o to, kdo bude mít rozhodující moc — pozn. editorů). Po dlhšej debate, v ktorej sa vystriedali pp. Dr. Friš, Dr. Pietor a Dr. Púll, bolo usnesené:

pp. Dr. Pietor a Dr. Púll vypracujú do budúceho zasadnutia návrh na rámcovú vyhlášku o organizácii Národných výborov. Smernice budú vydané dodatočne.“ [ASNR Bratislava.]

Příští zasedání však jednala výhradně o otázce příjezdu presidenta do Košic a otázka byla odložena. Mezitím však sdělují organizační a politický tajemník ÚV KSS oblastnímu tajemníkovi KSS v Michalovcích pří-